

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องสภาพปัญหาการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนสังกัดอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

โดยศึกษาจากกลุ่มประชากร ที่เป็นครูผู้สอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนสังกัดอำเภอแม่ทะ จำนวน ๒๒ คน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนสังกัดอำเภอแม่ทะ จำนวน ๑๘๖ คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑) สภาพทั่วไปของครูผู้สอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

๑.๑) กลุ่มครูผู้สอน

การศึกษาครั้งนี้ ให้อข้อมูลส่วนหนึ่ง คือครูผู้สอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม จำนวน ๒๒ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า ๓๖ ปี ขึ้นไป ครูส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับปริญญาโท ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จทางสายวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีเพียง ๖ คน ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

ด้านประสบการณ์ในการสอนจริยธรรม ครูส่วนใหญ่สอน ๑ - ๕ ปี และมีประสบการณ์ในการรับราชการครูไม่ต่ำกว่า ๖-๑๐ ปี เหตุผลที่ต้องสอนจริยธรรม เพราะโรงเรียนกำหนดให้สอน และมีงานที่รับผิดชอบนอกเหนือจากการสอนจริยธรรม คือ สอนวิชาอื่น ๆ ทำงานวิชาการ งานธุรการ การเงิน งานกิจการนักเรียน และงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๑.๒) กลุ่มนักเรียน

นักเรียนที่ให้อข้อมูล เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนสังกัดอำเภอแม่ทะ ซึ่งเป็นนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย และเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ทั้งหมด

นักเรียนส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมโครงการทางจริยธรรม และได้เรียนพิเศษเกี่ยวกับจริยธรรมเพิ่มเติมจากโรงเรียน หรือสถาบันอื่น และนักเรียนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

๑.๓) กลุ่มผู้ปกครอง

ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า ๕๐ ปี ผลการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ประกอบอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่เป็นมารดาของนักเรียน และมีเวลาในการเอาใจใส่บุตรหลานในระดับดี

๒) สภาพการจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ปัญหาด้านการเตรียมการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหามากที่สุดในแง่การสอนแบบพุทธวิธี ในด้านการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจน คือ การใช้คำถาม-ตอบแบบปุจฉาวิสัชนา การสนทนาที่ถูกต้องตามการสอนแบบธรรมสากัจฉา ลำดับขั้นตอนการสอนแบบอริยสัจ ๔ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพุทธวิธีการสอนทุกขั้นตอน และสุดท้ายคือขาดคู่มือวัดผลประเมินผล สอดคล้องกับเนื้อหา เทคนิควิธีตามหลักพุทธวิธีสอน คือว่าเป็นปัญหาในระดับมากที่สุด

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีปัญหาระดับมากคือ กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียนที่สร้างความศรัทธาตามหลักการสอนแบบโยนิโสมนสิการ เรื่องการเรียนการสอนแบบพุทธการจัดการสอนตามพุทธวิธี เช่น สร้างศรัทธา ขึ้นกำหนดทุกข์ ขึ้นกำหนดสมุทัย ขึ้นกำหนดนิโรธ การนำหลักธรรมสู่ชีวิตจริงด้านการปฏิบัติ เช่น หลักไตรสิกขาได้อย่างแจ่มชัด นักเรียนสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน แบบโยนิโสมนสิการ/อริยสัจ ๔ ความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรมพุทธวิธี เช่น การนั่งสมาธิ การสร้างศรัทธา ความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรม หลักไตรสิกขา อริยสัจ ๔ ทักษะในการศึกษา และฝึกปฏิบัติธรรม ค้นคว้าตนเอง นักเรียนขาดทักษะในการตั้งคำถามแบบปุจฉา วิสัชนาที่ถูกต้อง ซึ่งถือได้ว่าผู้สอนประสบปัญหาปานกลาง

ปัญหาด้านสื่อการสอน การจัดการเรียนการสอนจริยธรรมครูผู้สอนประสบปัญหามากที่สุดในด้านสื่อการสอนแบบพุทธวิธีมีไม่เพียงพอสื่อการสอนธรรมะไม่ตรงกับเนื้อหาหลักธรรมะไม่ตรงกับเนื้อหาหลักธรรมที่สอน ขาดสื่อที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดิทัศน์เกี่ยวกับหลักธรรมหรือพุทธประวัติ ตัวอย่างหรือเหตุการณ์ที่ฝึกติดตามแบบสาวเหตุสาวปัจจัยที่ชัดเจน ทำให้สื่อกับนักเรียนไม่เข้าใจ คู่มือการใช้สื่อหรือสื่อไม่สอดคล้องกับวิธีสอนแบบพุทธวิธี สื่อการสอนไม่สอดคล้องกับเทคนิคเนื้อหาและพุทธวิธีแบบต่าง ๆ สื่อการสอนแบบพุทธวิธีไม่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน ในแง่ของการเรียนการสอนแบบพุทธคือว่าครูผู้สอนประสบปัญหาระดับมาก

ด้านสถานที่และงบประมาณ การเรียนการสอนแบบพุทธ ครูผู้สอนประสบปัญหาในระดับมากที่สุดในด้านงบประมาณการจัดซื้ออุปกรณ์การสอนที่เอื้อต่อปัจจัยการเรียนรู้ภายในตัวของนักเรียน งบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความศรัทธาและสร้างปัญหาตามแนวพุทธวิธี งบประมาณในการจัดบรรยากาศสำหรับการเรียนการสอน ที่มีความสัปปายะขาดห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีโดยเฉพาะ

ด้านการวัดผลประเมินผล การเรียนการสอนแบบพุทธวิธีมากที่สุด คือการวัดผลประเมินผลด้านจิตพิสัย และทักษะพิสัย ด้านความรู้และทักษะการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับหลักธรรม ครูขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดผลและประเมินผลแบบพุทธวิธีตามสภาพจริงมีการวัดผลไม่ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้แบบพุทธวิธีไม่สามารถกำหนดวิธีการและเครื่องมือวัดผล และประเมินผลตามพุทธวิธี การวัดผลประเมินผลไม่ครอบคลุมเนื้อหาหลักธรรมหรือวิธีการสอนแบบพุทธวิธีได้ การวัดผลประเมินผลด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่ครอบคลุมตามจุดประสงค์ทั้ง ๓ ด้าน ไม่มีเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล และประเมินผลที่เหมาะสมกับพุทธวิธี

ด้านการจัดกิจกรรมเสริม การเรียนการสอนแบบพุทธวิธี ครูผู้สอนประสบปัญหาในระดับมากทุกข้อขาดความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนมากที่สุด ความสนใจในการร่วมกิจกรรมของนักเรียนการสนับสนุนให้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน สถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม และการจัดกิจกรรมเสริมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในแง่ของการสอนแบบพุทธวิธี จำเป็นมากที่จะต้องเสริมความคิดเห็นและความต้องการของผู้ปกครองต่อพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียนปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านจริยธรรมในระดับมาก คือความเสียสละ มีระเบียบวินัย มีความอดทน มีการประหยัด การตรงต่อเวลา ความขยัน และความสามัคคี

ระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ ความใฝ่รู้ ความยุติธรรม ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที

ความต้องการของผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียนด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนจริยธรรม แบบพุทธวิธีระดับมากทุกข้อตามลำดับ คือการจัดอบรมธรรมะในโรงเรียน การเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนาการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะในโรงเรียน การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างทางศาสนา การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ การเข้าค่ายจริยธรรม จัดป๋ายนิเทศวันสำคัญ การตั้งชมรมจริยธรรม

ความต้องการของนักเรียน ในการพัฒนาการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมากดังนี้ ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี ครูสอนโดยให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดูของจริง การสอนแต่ละครั้งควรให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ ครูเชิญบุคคลตัวอย่างในท้องถิ่นมาเล่าประสบการณ์ การสอนแต่ละครั้งควรให้นักเรียน

ทำงานเป็นกลุ่ม และนักเรียนมีความต้องการในระดับปานกลาง ครูสร้างความสนใจด้วยการเล่านิทาน ครูสร้างความสนใจด้วยการดูภาพยนตร์หรือวิดีโอ นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

ความต้องการของนักเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในด้านการใช้สื่อการสอน ระดับมากที่สุด คือการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ คือมีสื่อทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ วิดีทัศน์ สไลด์ ครูที่ใช้สื่อที่เหมาะสมและน่าสนใจ ครูใช้สื่อการสอนเป็นของจริงครูใช้สื่อหลายประเภท มีหนังสืออื่นอ่านประกอบ เช่น วารสาร นิทาน ครูใช้สื่อที่หาง่ายเป็นสื่อใกล้ตัวนักเรียน สื่อครบทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอน ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเตรียมสื่อการเรียนการสอน

ความต้องการของนักเรียน ในการพัฒนาการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในด้านสถานที่และงบประมาณระดับมากตามลำดับดังนี้ สถานที่เรียนสะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดี มีงบประมาณจัดเข้าค่ายจริยธรรมมีงบประมาณซื้อสื่อการเรียนให้มากขึ้น โรงเรียนควรเพิ่มงบประมาณซื้อเอกสารประกอบการเรียน โรงเรียนมีห้องเฉพาะในการสอนจริยธรรม มีงบประมาณในการจัดป้ายนิเทศอยู่เสมอ

ความต้องการของนักเรียน ในการพัฒนาการเรียนการสอน ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในด้านการวัดและประเมินผลระดับมาก คือ มีการทดสอบก่อนเรียนเพื่อรู้พื้นฐานจัดและประเมินผลที่เป็นปฏิบัติ และใช้การตรวจการปฏิบัติงาน

ความต้องการของนักเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในด้านการจัดกิจกรรมเสริมมากเรียงตามแง่ของการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องจริยธรรม จัดให้มีการเข้าค่ายจริยธรรม แข่งขันตอบปัญหาธรรมะเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา จัดป้ายนิเทศวันสำคัญทางศาสนาจัดอบรมธรรมะในโรงเรียนทุกสัปดาห์ จัดกิจกรรมได้ว่าที่ต้องการให้โรงเรียนจัดตั้งชมรมจริยธรรม

การนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในเรื่องเบญจศีล นักเรียนปฏิบัติเบญจศีลข้อที่ ๕ มากที่สุด เบญจศีลข้อที่ ๔ เบญจศีลข้อที่ ๒ มากที่สุด และเบญจศีลข้อที่ ๑ ตามลำดับ และนักเรียนได้นำหลักเบญจธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันคือ ทำบ้างไม่ทำบ้างตามลำดับดังนี้ เบญจศีลข้อที่ ๑ เบญจศีลข้อที่ ๒ เบญจศีลข้อที่ ๔ และเบญจศีลข้อที่ ๕

นักเรียนได้นำหลักธรรมเรื่องทศ ๖ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเรียงลำดับได้ดังนี้ ทศเบื้องต้น ทศเบื้องต้น ทศเบื้องต้น และทศเบื้องต้น และนักเรียนได้นำหลักธรรมเรื่องอบายมุข ๔ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เรียงตามลำดับคือ การไม่เป็นนักเลงสุรา การไม่คบคนชั่วเป็นมิตร

การไม่เป็นนักเลงการพนัน ไม่เที่ยวกลางคืน ปฏิเสธเพื่อนทันที เมื่อถูกชวนทดลองดมกาว สูบบุหรี่ ไม่โดดเรียน ไม่เล่นตุ๊กแก กับเพื่อนและหนีเที่ยว

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม ดังที่กล่าวมาแล้ว พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

การศึกษาพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท จำนวน ๑๖ คน นอกนั้นเรียนจบระดับปริญญาตรี ดังนั้นในการพัฒนาการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ จึงต้องการครูที่มีประสบการณ์หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านจริยธรรมโดยเฉพาะมาสอน นอกจากนี้ในเรื่องประสบการณ์ผ่านการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการสอนจริยธรรม ครูส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรม ซึ่งเป็นผลทำให้ประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ครูผู้สอนขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ซึ่งทราบจากความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการให้ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย รวมถึงวิธีการวัดและประเมินผลซึ่งครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือ และไม่เข้าใจวิธีการวัดและประเมินผล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรจัดให้มีโครงการอบรมเกี่ยวกับการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมให้ครูผู้สอน

ส่วนของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ เข้าร่วมโครงการจริยธรรม และได้เรียนจริยธรรมเพิ่มเติมจากโรงเรียน หรือสถาบันอื่น และมีการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะให้นักเรียนเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ มีการจัดอบรมธรรมะในโรงเรียนทุกสัปดาห์ รวมทั้งให้ทางโรงเรียนจัดตั้งชมรมจริยธรรม ซึ่งผู้ปกครอง มีความต้องการตรงกับความต้องการของนักเรียนด้วย และจากการศึกษาปัญหาด้านการจัดกิจกรรมเสริมของครูผู้สอนก็พบว่า ประสบปัญหาทางด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริม ซึ่งทางโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมเสริมเป็นระยะ ๆ และหลาย ๆ รูปแบบ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในส่วนนี้ให้มากขึ้น

ในส่วนของผู้ปกครองพบว่าส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาดำรงที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และมีอาชีพรับจ้าง ซึ่งทำให้ผู้ปกครองมีเวลาเอาใจใส่อบรมสั่งสอนนักเรียนไม่เต็มที่เท่าที่ควร เพราะผู้ปกครองต้องดิ้นรนเพื่อปากเพื่อท้อง หาเช้ากินค่ำ ดังนั้นจึงส่งผลถึงพฤติกรรมของนักเรียน คือมีความประพฤติไม่เรียบร้อย ขาดระเบียบวินัย ไม่มีความตั้งใจหรือสนใจเรียน ซึ่งทราบได้จากความต้องการของครูผู้สอน นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังต้องการให้ทางโรงเรียนพัฒนาพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียนในเรื่องเป็นคนที่มีความใฝ่รู้ มีความกตัญญูกตเวที มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย มีความ

ขยัน เป็นคนที่มีความเสียสละ มีความเมตตา ซึ่งทางโรงเรียนจึงควรนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนจริยธรรมต่อไป

ในด้านการเตรียมการสอน พบว่า ครูผู้สอนจริยธรรมได้มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมาตรฐานช่วงชั้นของหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ “หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑”ว่า ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูต้องศึกษาหลักสูตรแกนกลาง และตีความตามมาตรฐานช่วงชั้นแต่ละมาตรฐาน เพื่อเขียนเป็นผลการเรียนรู้ นั้นเอง

ในด้านการดำเนินการสอน ครูได้ใช้วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการซักถาม และแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้ทราบก่อน ซึ่งเป็นสิ่งสร้างความสนใจของนักเรียน สวมกิจกรรมอื่น เช่น เกม บทบาทสมมติ ยังใช้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนา จันทนา “ความคิดเห็นของนักเรียนในเขตการศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น” ที่ว่า ก่อนการเรียนการสอนเนื้อหา ควรมีการสร้างความสนใจของนักเรียน เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนา ซักถาม และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ทราบก่อน และวิธีการสอนที่ใ้้มาก คือแบบศูนย์การเรียนและแบบอภิปรายกลุ่ม โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการเรียนการสอนที่ สุมน อมรวิวัฒน์ “การประยุกต์พุทธวิธีสอน” ที่ว่า ในการจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ควรใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีสื่อการสอนไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณงนาถ สภาวโรตม และคณะ ที่พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาขาดแหล่งวิทยาการและสื่ออุปกรณ์การสอน นอกจากนี้ ในด้านสถานที่และงบประมาณ ครูส่วนใหญ่มักใช้ห้องเรียนปกติในการจัดการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษา

ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้มีการทดสอบก่อนเรียน เพราะการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมมีจุดประสงค์เน้นเรื่องการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงไม่จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานมาก่อนก็ได้ แต่ในขณะที่เรียนจะมีการทดสอบระหว่างเรียน และเมื่อเรียนจบแล้วก็มีการวัดทดสอบหลังเรียน ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และยังไม่สามารถทำการวัดและประเมินผลด้านจิตพิสัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา สิ้นสุวรรณ และคณะ ที่พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล และไม่สามารถนำเทคนิคการสอนใหม่ ๆ มาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนได้

ด้านความต้องการของนักเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนจริยธรรมนักเรียนต้องการให้ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี และสอนโดยทำกิจกรรมต่าง ๆ และให้ดูของจริง ซึ่งตรงกับที่คล้าย จันทร์ มโนรส ได้เสนอวิธีการสอนจริยธรรมนอกห้องเรียนไว้ว่า สอนโดยให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ และให้ดู

ของจริง เช่น การบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือผู้อื่น จัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบบริเวณโรงเรียน พาไปพัฒนา วัด ไปเยี่ยมสถานสงเคราะห์คนชรา และจัดหาภาพยนตร์ดีดี ที่มีคติสอนใจมาให้นักเรียนชม

นอกจากนี้ ยังต้องการให้มีการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ และต้องการสื่อที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ วิดีทัศน์ สไลด์ ที่ได้เสนอแนะสื่อที่ใช้ประกอบการสอนจริยธรรม ที่ทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ แบ่งเป็นหลายประเภท คือ สื่อประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องคอมพิวเตอร์ วิดีทัศน์ โทรทัศน์ สื่อประเภทวัสดุ และสื่อประเภทวิธีการ ในด้านสถานที่และงบประมาณ ต้องการสถานที่เรียนสะอาดร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดี ซึ่งตรงกับที่ สุพล บุญทรง ได้เสนอแนะว่า ในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนควรยึดถือในเรื่องความสะอาด ความมีระเบียบ มีห้องเรียนที่สะอาด และเรียบร้อย และต้องการให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสอนจริยธรรมที่ สุนน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอไว้คือการสอนที่ครูประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีจะทำให้การปลูกฝังจริยธรรมประสบความสำเร็จ

ในด้านการหลักธรรมคำสอนในวิชาพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนักเรียน พบว่า นักเรียนได้นำหลักธรรมคำสอนไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานภาพของนักเรียน โดยเฉพาะหลักธรรมที่เกี่ยวกับอบายมุข ๔ นักเรียนส่วนมากไม่เคยนำตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข ๔ ทั้งนี้เพราะนักเรียนมีอายุอยู่ในช่วง ๑๑ - ๑๒ ปี ยังมีสภาพแวดล้อมด้านบุคคลและสังคมที่ไม่เอื้อต่อการนำตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข ๔ ตลอดถึงนักเรียนส่วนใหญ่ยังพักอาศัยอยู่กับผู้ปกครองซึ่งมีเวลาในการดูแลเอาใจใส่และอบรมสั่งสอนอย่างทั่วถึง นอกจากนั้นโรงเรียนยังมีโครงการรณรงค์ป้องกันในเรื่องของยาเสพติด โดยให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทและโทษของยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง สำหรับหลักธรรมข้ออื่น ๆ นักเรียนได้นำไปปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม เช่น การทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระของบิดามารดา การช่วยเหลืองานของครูตามโอกาสในด้านการคบเพื่อนนั้นวัยของนักเรียนยังไม่เข้าสู่วัยรุ่น จึงไม่มีปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการชักนำนักเรียนไปในทางที่ไม่ดี เช่น การชักชวนกันหนีเรียน เพื่อไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ อาทิ ห้างสรรพสินค้า ร้านเกม ที่สำคัญนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน จึงไม่มีเงินมากพอที่จะนำไปเที่ยวได้

การเรียนรู้ของเด็กนักเรียนในวัยประถมศึกษา มีลักษณะที่จำเพาะและแตกต่างจากวัยอื่น นักจิตวิทยาส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า การเรียนรู้ของเด็กวัยประถมศึกษาจำกัดอยู่กับสิ่งที่ป็นรูปธรรม จับต้องได้ มองเห็นได้ ส่วนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ป็นนามธรรมจะต้องใช้เวลาค่อย ๆ เรียนรู้อีกระยะหนึ่งจนกว่าจะย่างเข้าสู่วัยรุ่น จึงสามารถคิดเชิงนามธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เด็กในวัยประถมศึกษาจึงอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เด็กวัยเหตุผลรูปธรรม ในการที่จะให้เด็กวัยประถมศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีนั้น วิธีหนึ่งที่มีความสำคัญคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรมและพระพุทธศาสนาให้เป็นรูปธรรม โดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง

มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย หรือมีสื่อการสอนที่เป็นของจริงและตรงกับเนื้อหาที่สอน ครูผู้สอน ต้องเป็นแบบอย่างดีเพื่อให้นักเรียนเกิดความชื่นชมแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติตาม รวมทั้งผู้บริหาร สถานศึกษา ต้องให้งบประมาณสนับสนุนทั้งด้านการจัดกิจกรรมในหลักสูตร และกิจกรรมเสริม หลักสูตรอย่างพอเพียง และต่อเนื่อง

นอกจากนั้นผู้ปกครอง ก็มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และ ค่านิยมของเด็กวัยประถมศึกษา เพราะผู้ปกครองเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการเลี้ยงดู เด็ก ผู้ปกครอง จึงควรต้องให้ความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ดูแล มีความยุติธรรม หลีกเลี่ยงการ ลงโทษเด็กด้วยความรุนแรง หันมาใช้ในการตั้งกฎเกณฑ์ อธิบายเหตุผลให้เด็กเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เมื่อทั้ง โรงเรียนและบ้านให้การดูแลอบรมสั่งสอนร่วมกันเช่นนี้แล้วย่อมส่งผลให้เด็กมีความเจริญในด้าน คุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมที่ดีงาม เติบโตไปเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรจัดครูที่มีประสบการณ์และมีความสามารถ มาสอนจริยธรรม มีการจัดอบรมครูผู้สอน ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสื่อ การสอน และการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เกี่ยวกับจริยธรรมโดยตรง และผู้บริหารโรงเรียนควร ให้ความสนใจเป็นพิเศษด้วย

๒) โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนิมนต์พระภิกษุที่มีความรู้ด้านการศึกษาอย่าง น้อยระดับปริญญาตรีทางการศึกษา มาเป็นครูผู้สอนจริยธรรมในโรงเรียน เพราะพระภิกษุนั้น โดย ภาพรวม ถือเป็นเชิงสัญลักษณ์ในด้านจริยธรรมที่ชัดเจน

๓) ด้านวัสดุ อุปกรณ์การสอน ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีปริมาณที่ เพียงพอ และควรเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ อุปกรณ์การสอน ในทุก ๆ ด้าน

๔) ด้านอาคารสถานที่และแหล่งวิทยาการ โรงเรียนควรสนับสนุนให้มีห้องเรียนเฉพาะ เช่น ห้องจริยธรรม มุมหนังสือธรรมะ เป็นต้น ส่งเสริมให้ตั้งชมรมจริยธรรม มีการใช้แหล่งวิทยาการ ท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

๕) ด้านการวัดและประเมินผล ควรจัดให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เช่น การ ประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมผลงาน การสังเกตพฤติกรรม แทนการสังเกตเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก เพราะบางประเด็นไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมจริยธรรมได้ดี และปรับเปลี่ยนรูปแบบบ้าง เพื่อความเหมาะสม
- ๒) ควรศึกษาการจัดกิจกรรมเสริม จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านจริยธรรมอย่างไร และมีตัวชี้วัดอย่างไร ขอบเขตเชิงลึกแค่ไหน
- ๓) ควรศึกษาว่า การเข้าค่ายจริยธรรมช่วยส่งเสริมจริยธรรมได้อย่างไร และจริงจังหรือไม่อย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ผังมโนทัศน์และสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือสอนจริยศึกษาระดับวิทยาลัย(ฉบับทดลอง). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘.

โกวิท ประวาลพุกษ์ และคณะ. แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

คำหมาน คนใด. ทางก้าวหน้าของครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๓.

ชยงค์ พรหมวงศ์. การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๗.

दनัย ไชยโยธา. ศัพทานุกรมพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

น้อม งามนิสัย. ยุคปฏิรูปการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.

เนาวนิตย์ ใจมั่น. พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

บัณฑิตวิทยาลัย. คู่มือการทำวิทยานิพนธ์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

บุญชู กาญจนานา. งาม – เทววงศ์ (ประวัติศาสตร์และตำนานย่อ). เชียงใหม่ : ไ่มะบุชื้อสำนักพิมพ์, ๒๕๔๕.

ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ปิ่น มุทุกันต์. ประมวลศัพท์ ๖ ศาสนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชน จำกัด, ๒๕๓๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมศัพท์พุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

_____. พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

_____. ธรรมบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.

_____. วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๕.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑.

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๘.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๔.

สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สุนน อมรวิวัฒน์. การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

_____. การประยุกต์พุทธวิธีสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการการวางพื้นฐานปฏิรูปการศึกษา. การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๗.

เสริมศรี ไชยศรี. พื้นฐานการสอน. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์, ๒๕๓๙.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. วาระสุดท้ายของพระพุทธองค์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑.

_____. คำบรรยายพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

เสฐียรโกเศศ. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอัมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๕.

แสง จันทร์งาม. วิธีสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

อวย เกตุสิงห์. ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒.

อำนวย ทะพิงค์แก. ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๒๒.

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ. แม่บทพระพุทธศาสนา ๑ ชั้น ม. ๑ - ๓ ตามหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภา, ๒๕๔๔.

อุดม เขยกิจวงศ์. หลักสูตรท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๕.

(๒) บทความ :

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๙.

(๓) งานวิจัย :

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.). รายงานการประเมินคุณภาพ

ภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านท่าช้างและวัดสันเหมือง

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนเขต ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภา,

๒๕๔๙.

ฉงนาถ สภาวโรตม. ปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของครู

ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในเขตการศึกษา ๒. วารสารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่, ๒๕๓๓.

พนิดา สิ้นสุวรรณ และคณะ. สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตร ๒๕๔๔

ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

๒๕๓๒.

พัฒนา จันทนา. ความคิดเห็นของนักเรียนในเขตการศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา

พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒.

สุพล บุญทรง. การเปรียบเทียบผลการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ด้วยกิจกรรม

กลุ่มสัมพันธ์ ที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตร. นครสวรรค์ : วิทยาลัยครูนครสวรรค์,

๒๕๒๕.

(๔) วิทยานิพนธ์ :

คล้ายจันทร์ มโนรส. ปัญหาและความต้องการของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียน

ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

เขตการศึกษา ๘. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาสังคมศึกษา.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

- จรัส กาอินทร์. ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. **การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐.
- นงลักษณ์ จันทรแสนโรจน์. ปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนและนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๙.
- ปกรณ บัญสำราญ. การศึกษากลวิธีการสอนจริยศึกษาของครูผู้สอนจริยศึกษาดีเด่นในโรงเรียน
ประถมศึกษาจังหวัดลำปาง. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร**
และการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒.
- ประพันธ์ สุปินตา. กิจกรรมจริยศึกษาของโรงเรียนพุทธิโสภณ จังหวัดเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์**
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕.
- เพียว ปลายวัฒน์. พฤติกรรมการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ตามแนวการสอนจริยศึกษา
หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา**
ประถมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- พระมหาจำลอง พรหมเสน. ผลการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ต่อการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ ๓ โรงเรียนธรรมราชศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร-**
มหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
๒๕๔๕.
- พระมหาวรพงษ์ วรเมธี (บุญปั่น). ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖
ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต**
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระมหาธีรศักดิ์ ดวงสิริ. พฤติกรรมการสอนของครูสังคมศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใน
โรงเรียนธรรมราชศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. **การค้นคว้า**
แบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.
- เพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์**
มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒.

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. การใช้วิธีสอนแบบธรรมสาส์นเพื่อสร้างศรัทธาและวิธีคิดตามหลักพุทธ
ธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.

สมาน สาคกรจิตร. สมรรถิผลในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ที่เรียน
ด้วยวิธีสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

๑. รศ.ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน	ป.ธ.๙, พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)
๒. ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์	ป.ธ.๙, Ph.D. (Philosophy)
๓. ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	ป.ธ.๙, Ph.D. (Philosophy)

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อวิทยานิพนธ์

เรื่อง

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
โรงเรียนในอำเภอแม่ทะ

สำหรับนักเรียนที่เรียนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

สำหรับครูผู้สอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ สภาพการจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมชั้น ประถมศึกษา
ปีที่ ๖

ตอนที่ ๓ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมชั้น ประถมศึกษา
ปีที่ ๖

ตอนที่ ๔ ความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖

๒. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

๓. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะเก็บไว้เป็นความลับ และจะนำเสนอผลในภาพรวม ผลที่
ได้นำมาใช้ เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

(นางสาววัฒนา แก้วหล้า)

นิสิตปริญญาโท สาขาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตเชียงใหม่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงใน ☐ () และกรอกข้อความตามความเป็นจริง

๑ เพศ	๖. จำนวนวิชาที่สอนในปัจจุบัน.....รายวิชา ได้แก่
☐ ชาย	๖.๑จำนวน.....คาบ
☐ หญิง	๖.๒จำนวน.....คาบ
๒ อายุ	๖.๓จำนวน.....คาบ
☐ ต่ำกว่า ๒๕ ปี	๖.๔จำนวน.....คาบ
☐ ๒๕-๓๕ ปี	๗. เหตุผลที่ท่านสอนสาระศาสนา ศีลธรรมจริยธรรม
☐ ๓๖ - ๔๕ ปี	☐ เป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา
☐ ๔๖ ปีขึ้นไป	☐ มีความสนใจและสมัครใจที่จะสอน
☐ วิชาเอก / โท ด้านสังคมศึกษา	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
๓. วุฒิการศึกษา	๘. เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมหรือไม่
☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ เคยผ่าน
☐ ปริญญาตรี	☐ ไม่เคยผ่าน
☐ ปริญญาโท	๙. งานพิเศษที่รับผิดชอบ
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....	๙.๑
วิชาเอก.....	๙.๒
๔. ท่านสอนสาระศาสนา ศีลธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๔๔ มาแล้ว.....ปี	๙.๓
๕. ท่านรับราชการครูมาแล้วเป็นเวลา	๙.๔
☐ ๑-๕ ปี	
☐ ๖-๑๐ ปี	
☐ มากกว่า ๑๐ ปี	

ตอนที่ ๒ สภาพการจัดการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ในด้านการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน สถานที่และงบประมาณ การวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมเสริม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือและกรอกข้อความตามความเป็นจริง
(กำหนดเกณฑ์ บางครั้ง หมายถึง ๑-๒ ครั้ง/เดือน ส่วนใหญ่ หมายถึง ๓-๔ ครั้ง/เดือน)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเตรียมการสอน

๑. ในการเตรียมการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ท่านได้ปฏิบัติตามข้อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

	ไม่เคย	บางครั้ง	ส่วนใหญ่	เป็นประจำ
๑.๑ ศึกษาหลักสูตร	()	()	()	()
๑.๒ วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร	()	()	()	()
๑.๓ เตรียมเนื้อหา	()	()	()	()
๑.๔ เตรียมกิจกรรม	()	()	()	()
๒. ท่านได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม อย่างไร	()	()	()	()

๓. ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ท่านได้ใช้เอกสารต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
(ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

	ไม่เคย	บางครั้ง	ส่วนใหญ่	เป็นประจำ
๓.๑ หลักสูตร/สาระแกนกลาง	()	()	()	()
๓.๒ คู่มือครู	()	()	()	()
๓.๓ ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้จากหน่วยงานอื่น	()	()	()	()
๓.๔ หนังสือเรียน	()	()	()	()
๓.๕ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	()	()	()	()

๔. ในการเตรียมการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ท่านมีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร
(ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

	ไม่เคย	บางครั้ง	ส่วนใหญ่	เป็นประจำ
๔.๑ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	()	()	()	()
๔.๒ เตรียมเนื้อหา สาระการเรียนรู้	()	()	()	()
๔.๓ เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้	()	()	()	()
๔.๔ เตรียมสื่อการสอน/แหล่งเรียนรู้	()	()	()	()

- ๔.๕ อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... () () () ()
๕. ท่านได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ () () () ()
๖. รายละเอียดของเนื้อหาที่กำหนดจะสอน ท่านนำมาจากแหล่งความรู้ใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- () เอกสารตำรา () ประสบการณ์ของผู้สอน
- () คำแนะนำจากผู้รู้ () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
๗. ในการนำเข้าสู่บทเรียน ท่านใช้กิจกรรมต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด
- ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ
- ๗.๑ ทบทวนความรู้ที่สอนในชั่วโมง (คาบ) ก่อน () () () ()
- ๗.๒ สนทนาซักถาม () () () ()
- ๗.๓ บอกผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง () () () ()
- ๗.๔ ใช้เหตุการณ์จำลอง () () () ()
- ๗.๕ ใช้วีดิทัศน์หรือภาพยนตร์ () () () ()
- ๗.๖ อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... () () () ()
๘. ท่านใช้วิธีสอนต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด
- ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ
- ๘.๑ แบบบรรยาย () () () ()
- ๘.๒ แบบอภิปราย () () () ()
- ๘.๓ แบบสาธิต () () () ()
- ๘.๔ แบบศูนย์การเรียนรู้ () () () ()
- ๘.๕ อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... () () () ()
๙. ในการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการท่านใช้กระบวนการต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด
- ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ
- ๙.๑ กระบวนการเรียน ความรู้ ความเข้าใจ () () () ()
- ๙.๒ กระบวนการแก้ปัญหา () () () ()
- ๙.๓ กระบวนการปฏิบัติ () () () ()
- ๙.๔ กระบวนการกลุ่ม () () () ()
- ๙.๕ อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... () () () ()
๑๐. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนท่านให้นักเรียนมีส่วนร่วมในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร
- ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ
- ๑๐.๑ การเตรียมกิจกรรม () () () ()
- ๑๐.๒ การเตรียมสื่อการสอน () () () ()

๑๐.๓ การซักถามปัญหาและเสนอความคิดเห็น () () () ()

๑๐.๔ การสรุปเนื้อหาในบทเรียน () () () ()

ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

๑. โรงเรียนของท่านมีสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ประกอบการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

() เพียงพอ () ไม่เพียงพอ

๒. โรงเรียนของท่านจัดบริการสื่อการสอนอย่างไร

ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ

๒.๑ ผู้สอนจัดหาเอง () () () ()

๒.๒ โรงเรียนจัดหาให้ตามที่ผู้สอนกำหนด () () () ()

๒.๓ โรงเรียนจัดหาให้ตามความเหมาะสม () () () ()

๒.๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... () () () ()

๓. ในการดำเนินการสอนท่านใช้สื่อการสอนต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ

๓.๑ แบบเรียน () () () ()

๓.๒ เอกสารใบงาน () () () ()

๓.๓ บัตรคำ () () () ()

๓.๔ รูปภาพ () () () ()

๓.๕ เกม () () () ()

๓.๖ วีดิทัศน์ () () () ()

๓.๗ อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... () () () ()

ด้านสถานที่และงบประมาณ

๑. โรงเรียนของท่านมีห้องเรียนสำหรับการจัดการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม อย่างไร

() ใช้ห้องเรียนปกติ

() มีห้องเรียนจริยธรรม

() ใช้วัดเป็นสถานที่เรียน

() อื่นๆ (โปรดระบุ).....

๒. โรงเรียนของท่านจัดสรรงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในข้อใดบ้าง

() ซื้อเอกสารประกอบการสอน

- () ซื้อสื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน
 () ซื้อวัสดุในการจัดทำสื่อการสอน
 () จัดกิจกรรมเสริม

๓. ในการจัดการเรียนการสอน ท่านได้ใช้สถานที่ต่อไปนี้อย่างไร

ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ

๓.๑ ใช้ห้องเรียนปกติ	()	()	()	()
๓.๒ มีห้องเรียนเฉพาะ	()	()	()	()
๓.๓ ใช้วัดเป็นสถานที่เรียน	()	()	()	()
๓.๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	()	()	()	()

๔. ในการจัดการเรียนการสอน ท่านได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ

๔.๑ การจัดกิจกรรมเสริม	()	()	()	()
๔.๒ การซื้ออุปกรณ์การสอน	()	()	()	()
๔.๓ การซื้อเอกสารประกอบการสอน	()	()	()	()
๔.๔ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการ
ส่งเสริมจริยธรรม	()	()	()	()
๔.๕ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	()	()	()	()

ด้านการวัดและประเมินผล

๑. ท่านยึดอะไรเป็นหลักสำคัญที่สุดในการกำหนดแบบทดสอบ(ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- () เนื้อหาวิชา
 () ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 () แนวข้อสอบเก่า
 () ความสะดวกของผู้สอน
 () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๒. ในการวัดและประเมินผลสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ท่านให้ความสำคัญในเรื่องใดมากที่สุด

- () ความรู้ความจำ
 () การนำไปใช้
 () การปฏิบัติ
 () พฤติกรรม
 () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๓. ในการวัดและประเมินผลสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ท่านใช้วิธีการใดบ้าง

ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ

๓.๑ การสังเกตพฤติกรรม	()	()	()	()
๓.๒ การซักถาม	()	()	()	()
๓.๓ การตรวจแบบฝึกหัด	()	()	()	()
๓.๔ สอบโดยใช้ข้อสอบแบบอัตนัย	()	()	()	()
๓.๕ สอบโดยใช้ข้อสอบแบบปรนัย	()	()	()	()
๓.๖ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	()	()	()	()

๔. ท่านมีการวัดและประเมินผลสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เมื่อใดบ้าง

ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ

๔.๑ ก่อนเรียน	()	()	()	()
๔.๒ ระหว่างเรียน	()	()	()	()
๔.๓ หลังเรียน	()	()	()	()
๔.๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	()	()	()	()

ด้านการจัดกิจกรรมเสริม

๑. ในโรงเรียนของท่าน ได้จัดกิจกรรมใดบ้าง เพื่อเสริมการเรียนรู้การสอนสาระศาสนา ศีลธรรม

จริยธรรม (ตอบได้ มากกว่า ๑ ข้อ)

- () การตั้งชมรมจริยธรรม
- () จัดป้ายนิเทศวันสำคัญทางศาสนา
- () จัดอบรมธรรมะในโรงเรียน
- () ให้นักเรียนได้เข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา
- () ใ้คว้าที่ธรรมะ
- () ตอบปัญหาธรรมะ
- () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๒. ในโรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมเสริมในการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ต่อไปนี้
 มากน้อยเพียงใด

ไม่เคย บางครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นประจำ

๒.๑ การตั้งชมรมจริยธรรม	()	()	()	()
๒.๒ จัดป้ายนิเทศวันสำคัญทางศาสนา	()	()	()	()
๒.๓ จัดอบรมธรรมะในโรงเรียน	()	()	()	()

๒.๔ ให้นักเรียนได้เข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ

ทางศาสนา () () () ()

๒.๕ ได้ว่าที่ธรรมะ () () () ()

๒.๖ ตอบปัญหาธรรมะ () () () ()

๒.๗ อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... () () () ()

ตอนที่ ๓ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางขวามือตามความเป็นจริงมากที่สุด

๕ หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

๔ หมายถึง มีปัญหามาก

๓ หมายถึง มีปัญหาปานกลาง

๒ หมายถึง มีปัญหาน้อย

๑ หมายถึง ไม่มีปัญหา

สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
	๑	๒	๓	๔	๕
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
การเตรียมการสอน					
๑. การเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจน					
๒. การใช้คำถาม-ตอบ แบบปจฉาวิสัชนา ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนที่ชัดเจน					
๓. การสนทนาที่ถูกต้อง ตามการสอนแบบธรรมสภาจันฉา					
๔. ลำดับขั้นตอนการสอนแบบอริยสัจ ๔					
๕. การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพุทธวิธีการสอนทุกขั้นตอน					
๖. คู่มือวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับเนื้อหา เทคนิค วิธีตามหลักพุทธวิธีการสอน					
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
๗. กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียนที่สร้างความศรัทธา ตามหลักการสอนแบบโยนิโสมนสิการ					
๘. จัดการสอนตามพุทธวิธี เช่น ขึ้นสร้างศรัทธา/ขึ้นกำหนดทุกข์ ขึ้นกำหนดสมุทัย ขึ้นกำหนดนิโรธ ฯลฯ					

๙. การนำหลักธรรมสู่ชีวิตจริง ด้านการปฏิบัติ เช่น หลักไตรสิกขา ได้อย่างแจ่มชัด					
๑๐. นักเรียนสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ/อริยสัจ ๔ ฯลฯ					
๑๑. ความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรมแบบพุทธวิธี เช่น การนั่งสมาธิ การสร้างศรัทธา ฯลฯ					
๑๒. ความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรม/หลักไตรสิกขา/หลักอริยสัจ ๔					
๑๓. ทักษะในการศึกษา และฝึกปฏิบัติธรรม ค้นคว้าด้วยตนเอง					
๑๔. นักเรียนขาดทักษะในการตั้งคำถามแบบปุจฉา-วิสัชนา ที่ถูกต้อง					
<u>ด้านการใช้สื่อการสอน</u>					
๑๕. สื่อการสอนแบบพุทธวิธี มีไม่เพียงพอ					
๑๖. สื่อการสอนธรรมะ ไม่ตรงกับเนื้อหาหลักธรรมที่สอน					
๑๗. สื่อการสอนธรรมะ ที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดิทัศน์ เกี่ยวกับหลักธรรมหรือพุทธประวัติ ฯลฯ เป็นต้น					
๑๘. ตัวอย่างหรือเหตุการณ์ที่ฝึกคิดตามแบบสาวเหตุสาวปัจจัยที่ชัดเจน ทำให้สื่อกับนักเรียนไม่เข้าใจ					
๑๙. คู่มือการใช้สื่อหรือสื่อไม่สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบพุทธวิธีนั้น					
๒๐. สื่อการสอนธรรมะ ไม่สอดคล้องกับเทคนิค เนื้อหาและพุทธวิธีสอนแบบต่าง ๆ					
๒๑. สื่อการสอนแบบพุทธวิธี ไม่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน					
<u>ด้านสถานที่และงบประมาณ</u>					
๒๒. งบประมาณในการจัดซื้อสื่ออุปกรณ์การสอนที่เอื้อต่อปัจจัยการเรียนรู้ภายในตัวของนักเรียน					
๒๓. งบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความศรัทธา และสร้างปัญญา ตามแนวพุทธวิธี					

๒๔. งบประมาณในการจัดบรรยากาศสำหรับการเรียนการสอน ที่มีความสัปปายะ					
๒๕. ห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี โดยเฉพาะ โดยเฉพาะ					
<u>ด้านการวัดผลและประเมินผล</u>					
๒๖. สามารถทำการวัดและประเมินผลด้านจิตพิสัยและทักษะ พิสัย แบบพุทธวิธี ได้อย่างเต็มที่					
๒๗. ครูมีความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการสอน หลักธรรม					
๒๘. ครูมีความรู้และความเข้าใจในวิธีการวัดและประเมินผลแบบ พุทธวิธี ตามสภาพจริง					
๒๙. การวัดผลไม่ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้แบบพุทธวิธี					
๓๐. สามารถกำหนดวิธีการและเครื่องมือวัดผลและประเมินผล ตามแนวพุทธวิธี					
๓๑. การวัดผลและประเมินผลไม่ครอบคลุมเนื้อหาหลักธรรมหรือ วิธีการสอนแบบพุทธวิธีได้					
การวัดผลและประเมินผลคุณธรรม จริยธรรม ไม่ครอบคลุม ตามจุดประสงค์ทั้ง ๓ ด้าน					
๓๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมกับ พุทธวิธี					
<u>ด้านการจัดกิจกรรมเสริม</u>					
๓๔. ความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน					
๓๕. ความสนใจในการร่วมกิจกรรมของนักเรียน					
๓๖. การสนับสนุนให้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน					
๓๗. สถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม					
๓๘. การจัดกิจกรรมเสริมอย่างสม่ำเสมอ					

ปัญหาอื่น ๆ

ตอนที่ ๔ ความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

คำชี้แจง กรุณาเสนอความต้องการในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. ความต้องการในด้านครูผู้สอน

๒. ความต้องการในด้านตัวผู้เรียน

๓. ความต้องการในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๔. ความต้องการในด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน

๕. ความต้องการในด้านการวัดและประเมินผล

๖. ความต้องการในด้านสถานที่และงบประมาณ

๗. ความต้องการในด้านการจัดกิจกรรมเสริม

แบบสอบถามเพื่อวิทยานิพนธ์

สำหรับนักเรียนที่เรียนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม
จริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ตอนที่ ๓ การนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน
ของนักเรียน

๒. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

๓. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะเก็บไว้เป็นความลับ และจะนำเสนอผลในภาพรวม ผลที่ได้จะนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนในอำเภอแม่ทะต่อไป

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

(นางสาววัฒนา แก้วหล้า)

นิสิตปริญญาโท สาขาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตเชียงใหม่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และกรอกข้อความตามความเป็นจริง

๑. เพศ

() ชาย

() หญิง

๒. ก่อนที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ นักเรียนเคยเข้าร่วมโครงการทางศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมหรือไม่

() เคย

() ไม่เคย

๓. นักเรียนได้เรียนพิเศษเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมเพิ่มจากโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ หรือไม่

() ได้เรียน

() ไม่ได้เรียน

๔. สถานที่พักอาศัยของนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนศึกษาอยู่ในโรงเรียนนี้

() อยู่ในเขตเทศบาล

()อยู่นอกเขตเทศบาล

ตอนที่ ๒ ความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือตามความเป็นจริงมากที่สุด

๕ หมายถึง ความต้องการมากที่สุด

๔ หมายถึง ความต้องการมาก

๓ หมายถึง ความต้องการปานกลาง

๒ หมายถึง ความต้องการน้อย

สภาพความต้องการ	ระดับความต้องการ				
	๑	๒	๓	๔	๕
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
นักเรียนมีความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน					
ประเด็นต่อไปนี้ในระดับใด					
๑. ครูเร้าความสนใจด้วยการเล่านิทาน					

๒. ครูเร้าความสนใจด้วยการดูภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์					
๓. ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี					
๔. ครูสอนโดยให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ และให้ดูของจริง					
๕. การสอนแต่ละครั้ง เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น					
๖. การสอนแต่ละครั้งให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม					
๗. นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน					
๘. ครูเชิญบุคคลตัวอย่างในท้องถิ่นมาเล่าประสบการณ์					
<u>ด้านการใช้สื่อการสอน</u>					
๙. ครูใช้สื่อการสอนเป็นของจริง					
๑๐. ครูใช้สื่อหลายๆ ประเภท					
๑๑. ครูใช้สื่อที่เหมาะสมและน่าสนใจ					
๑๒. ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเตรียมสื่อการเรียนการสอน					
๑๓. มีสื่อครบทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอน					
๑๔. มีหนังสืออื่นอ่านประกอบ เช่น วารสาร นิทาน					
๑๕. มีการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ที่วัด ที่ปฏิบัติ ธรรม					
๑๖. มีสื่อที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ วีดิทัศน์ สไลด์					
๑๗. ใช้สื่อที่หาง่าย เป็นสิ่งใกล้ตัวนักเรียน					
<u>ด้านสถานที่และงบประมาณ</u>					
๑๘. โรงเรียนมีห้องเฉพาะในการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม					
๑๙. สถานที่เรียนสะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดี					
๒๐. โรงเรียนควรเพิ่มงบซื้อเอกสารประกอบการเรียน					
๒๑. มีงบซื้อสื่อการสอนให้มากขึ้น					
๒๒. มีงบจัดเข้าค่ายอบรมจริยธรรม					
๒๓. มีงบในการจัดป้ายนิเทศอยู่เสมอ					
<u>ด้านการวัดและประเมินผล</u>					
๒๔. มีการทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดศรัทธาและความรู้พื้นฐาน ก่อน					
๒๕. มีการวัดและประเมินผลที่เป็นการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา					

๒๖. มีการวัดและประเมินผลโดยใช้การปฏิบัติตามหลักธรรม					
๒๗. การวัดและประเมินผลจากการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีด้วย					
ด้านการจัดกิจกรรมเสริม					
๒๘. โรงเรียนจัดตั้งชมรมที่เกี่ยวกับ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม					
๒๙. จัดป้ายนิเทศวันสำคัญทางศาสนา					
๓๐. จัดอบรมธรรมะในโรงเรียนทุกสัปดาห์					
๓๑. เข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา					
๓๒. จัดกิจกรรมได้วาที่เกี่ยวกับธรรมะ					
๓๓. แข่งขันตอบปัญหาธรรมะ					
๓๔. โรงเรียนจัดให้มีการเข้าค่ายจริยธรรม					
๓๕. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องจริยธรรม					

ตอนที่ ๓ การนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนักเรียน

คำชี้แจง นักเรียนจงพิจารณาข้อความแต่ละข้อด้านซ้ายมือ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน (โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ให้ครบทุกข้อ)

ข้อความ	ไม่เคยทำ	ทำเป็นบางครั้ง	ทำเป็นประจำ
เบญจศีล			
๑. นักเรียนฆ่าสัตว์เพราะว่าสัตว์เป็นอาหารของมนุษย์			
๒. นักเรียนทำบุญด้วยการปล่อยนก - ปล่อยปลา เพราะเชื่อว่าจะทำให้ได้บุญมาก			
๓. นักเรียนขโมยเงินและสิ่งของต่าง ๆ จากเพื่อนร่วมห้องมาเป็นสมบัติของตน			
๔. นักเรียนแอบหยิบเงินจากกระเป๋าเงินของผู้ปกครองมาซื้อสิ่งของต่าง ๆ โดยไม่ขออนุญาตจากผู้ปกครองมาก่อน			
๕. นักเรียนพูดเท็จกับบิดามารดา เพราะกลัวถูกลงโทษ เมื่อกระทำความผิด			
๖. นักเรียนใช้คำพูดที่ไม่สุภาพกับเพื่อนเมื่อทะเลาะกับเพื่อน			

๗. นักเรียนเสพลสิ่งเสพติดเมื่อถูกเพื่อนชักชวน			
๘. นักเรียนทดลองดื่มเบียร์เพราะคิดว่าไม่มีโทษ รุนแรงเหมือนสุรา			
เบญจธรรม			
๙. นักเรียนห้ามปรามเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนรังแก สัตว์			
๑๐. นักเรียนเข้าไปช่วยเหลือด้วยความสงสาร เมื่อเห็นสัตว์ได้รับบาดเจ็บ			
๑๑. นักเรียนนำสิ่งของที่ผู้อื่นทำตกไว้ไปให้แก่ครู เพื่อส่งคืนให้แก่เจ้าของ โดยไม่คิดนำสิ่งที่ เก็บได้มาเป็นของตน			
๑๒. นักเรียนทำการบ้านด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยไม่ลอกเพื่อน			
๑๓. นักเรียนยอมรับผิดเมื่อกระทำความผิด			
๑๔. นักเรียนปฏิบัติตามคำพูดที่นักเรียนได้พูด หรือสัญญาไว้กับผู้อื่นเสมอ			
๑๕. ก่อนที่นักเรียนจะทำสิ่งใด จะคิดถึงผลที่จะ ตามมาเสมอ			
๑๖. นักเรียนระลึกถึงคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ ก่อนที่ นักเรียนจะทำในสิ่งที่ไม่ดี หรือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง			
ทิศ ๖			
๑๗. นักเรียนได้ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านในวันหยุด และเวลาหลังเลิกเรียน			
๑๘. นักเรียนประพฤติตนตามคำสั่งสอนของพ่อ แม่			
๑๙. นักเรียนตั้งใจเรียนและทำงานตามที่ครู มอบหมาย			
๒๐. นักเรียนเข้าไปช่วยเหลืองานของครูเมื่อมี เวลาว่าง			

๒๑.นักเรียนตักเตือนเพื่อน เมื่อเห็นเพื่อนจะ กระทำความผิด			
๒๒.นักเรียนให้ความช่วยเหลือเพื่อน เมื่อเพื่อน ประสบความทุกข์			
๒๓.นักเรียนได้ทำบุญตักบาตรและถวายอาหาร แด่พระสงฆ์			
๒๔.นักเรียนประพฤติตามหลักธรรมที่พระสงฆ์ ได้เทศนาสั่งสอน			
อบายมุข			
๒๕. นักเรียนแอบทดลองสูบบุหรี่กับเพื่อน ภายในห้องน้ำของโรงเรียน			
๒๖. นักเรียนปฏิเสธทันทีเมื่อถูกชวนให้ทดลอง ดมกาว สูบบุหรี่			
๒๗. นักเรียนเล่นพนันบอลกับเพื่อน เพราะคิด ว่ามันน่าตื่นเต้น			
๒๘. นักเรียนหนีเรียนไปเล่นตุ๊กแกกับเพื่อน			
๒๙. นักเรียนชอบคบเพื่อนเป็นกลุ่ม เพราะพวก เขาชวนเล่น ขวนคุยในขณะที่เรียน			
๓๐. นักเรียนปฏิเสธเพื่อนเมื่อเพื่อนชวนโดด เรียนไปเที่ยว			

แบบสอบถามเพื่อวิทยานิพนธ์
สำหรับผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียนในความ ปกครองของท่าน

ตอนที่ ๓ ความต้องการในการพัฒนาพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียน

๒. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

๓. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะเก็บไว้เป็นความลับ และจะนำเสนอผลในภาพรวมผลที่ได้จะนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนจริยธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนอำเภอมะเข

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

(นางสาววัฒนา แก้วหล้า)

นิสิตปริญญาโท สาขาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตเชียงใหม่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงใน √ () และกรอกข้อความตามความเป็นจริง

๑. เพศ	๔. อาชีพ
() ชาย	() รับจ้าง
() หญิง	() ค้าขาย
() เกษตรกรรม	
๒. อายุ	() รับราชการ
() ๒๐ - ๓๐ ปี	() พนักงานรัฐวิสาหกิจ
() ๓๑ - ๔๐ ปี	() อื่น ๆ โปรดระบุ.....
() ๔๑ - ๕๐ ปี	
() มากกว่า ๕๐ ปี	๕. ความสัมพันธ์กับนักเรียน
๓. ระดับการศึกษา	() บิดา
() ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ ๖	() มารดา
() ประถมศึกษาปีที่ ๖	() ปู่, ย่า
() มัธยมศึกษาตอนต้น	() ตา, ยาย
() มัธยมศึกษาตอนปลาย	() อา, ป้า
()ปริญญาตรี	() พี่
()ปริญญาโท	() อื่น ๆ โปรดระบุ.....
() อื่น ๆ โปรดระบุ.....	

ตอนที่ ๒ พฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียนในความปกครองของท่าน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือตามความเป็นจริงที่สุด

๕ หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

๔ หมายถึง มีปัญหามาก

๓ หมายถึง มีปัญหาปานกลาง

๒ หมายถึง มีปัญหาน้อย

๑ หมายถึง ไม่มีปัญหา

ความต้องการ	ระดับความต้องการ				
	๑	๒	๓	๔	๕
ในขณะที่อยู่ที่บ้านนักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมข้อต่อไปนี้อยู่ในระดับใด					
๑) ความไม่รู้					
๒) ความขยัน					
๓) ความอดทน					
๔) การประหยัด					
๕) ความซื่อสัตย์สุจริต					
๖) ความรู้จักการคบเพื่อน					
๗) ความเสียสละ					
๘) ความเมตตากรุณา					
๙) ความกตัญญูทวดเวท					
๑๐) ความอดออมถนอมทรัพย์ที่มีอยู่					
๑๑) ความมีเหตุผล					
๑๒) ความยุติธรรม					
๑๓) ความเป็นผู้มีวินัยและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี					
การเป็นคนดี					

ความคิดเห็นอื่น ๆ

(โปรดระบุ).....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ความต้องการในการพัฒนาพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือตามความเป็นจริงมากที่สุด

๕ หมายถึง ความต้องการมากที่สุด

๔ หมายถึง ความต้องการมาก

๓ หมายถึง ความต้องการปานกลาง

๒ หมายถึง ความต้องการน้อย

๑ หมายถึง ความต้องการน้อยที่สุด

ความต้องการ	ระดับความต้องการ				
	๑	๒	๓	๔	๕
ท่านต้องการให้ทางโรงเรียนปลูกฝังนิสัยให้นักเรียนมีพฤติกรรมตาม					
หลักธรรมข้อต่อไปในระดับใด					
๑) เป็นคนมีความใฝ่รู้ (มีฉันทะ)					
๒) เป็นคนที่มีความขยัน (มีอุฏฐานสัมปทา)					
๓) เป็นคนที่มีความอดทน (มีขันติ/ทมะ)					
๔) เป็นคนที่ใช้จ่ายอย่างประหยัด (มีสมชีวิตา)					
๕) มีความซื่อสัตย์สุจริต (มีสัจจะ)					
๖) เป็นคนที่มีเมตตา (มีเมตตา)					
๗) เป็นคนที่มีความเสียสละ (มีจาคะ)					
๘) เป็นคนที่มีความกรุณา (มีกรุณา)					
๙) เป็นคนที่มีความกตัญญูกตเวที (ตามหลักปรัถิมทิศ ๖)					
๑๐) รู้จักคบคนดีเป็นเพื่อน (มีกัลยาณมิตรตตา)					
๑๑) มีความสามัคคีเชื่อในหลักกรรม (มีกัมมสัทธา)					
๑๒) มีความยุติธรรม (มีกัมมสัทธา)					
๑๓) เป็นคนที่มีวัฒนธรรม คิดดี ทำดี (มีอัตตสัมมาปณิธิ)					
ท่านต้องการให้ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน					
สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ตามหัวข้อต่อไปนี้ระดับใด					
๑๔) การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม					
๑๕) การเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม					
๑๖) การเข้าค่ายเกี่ยวกับ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาววัฒนา แก้วหล้า
เกิด	๒๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๕
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) สาขาวิชา ปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง
ประวัติการทำงาน	ครูสอนอนุบาลโรงเรียนผดุงรัตน์วัดสันฐาน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
ที่อยู่ปัจจุบัน	๒๖๗ หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง